



Stageverslag

Stage in het kader van de opleiding Master in de Toegepaste Informatica bij Yesplan te Gent.

Filip Moons

Titularis: Prof. Dr. O. De Troyer

Stagebegeleider: Prof. Dr. W. De Meuter

Stagementor: Johan Brichau (Yesplan)



Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Algemene gegevens	3
2.1	Wat vooraf ging: kennismaking & sollicitatie	3
2.2	Stagebedrijf	3
3	Context	5
4	Opdracht & Werkplan	7
4.1	Opdracht	7
4.2	Werkplan	7
5	Gebruikte technologie	9
5.1	Puppet	9
5.1.1	Algemene beschrijving	9
5.1.2	Architectuur	10
	Puppet master beheert meerder Pupppet agents	10
	Nodespecifieke informatie	10
	Puppet console	12
5.1.3	Gebruik tijdens de stage	12
5.2	Ansible	13
5.2.1	Algemene beschrijving	13
5.2.2	Gebruik tijdens de stage	13
5.3	Vagrant	14
5.3.1	Algemene beschrijving	14
5.3.2	Gebruik tijdens de stage	14
5.4	GsDevKit, Gemstone/S 64 Bit & webEditionHome	14
5.4.1	Algemene beschrijving	14
5.4.2	Gebruik tijdens de stage	14
6	Logboek	15
7	Behaalde resultaten	17
8	Zelfevaluatie	18
9	Reflectie & Slotbeschouwing	20

1 Inleiding

Dit stageverslag bespreekt alle facetten van de stage Toegepaste Informatica die ik heb doorlopen in de maanden juli en oktober 2014, met nog enkele opdrachten in november 2014 en februari 2015. Het stageverslag bespreekt het sollicitatieproces, het stagebedrijf, de context van de stage-opdracht, het werkplan, de gebruikte technologieën, het logboek van alle stagedagen, de behaalde resultaten en eindigt met een zelfevaluatie en een reflectie over de stage. Het verslag probeert de lezer een zo goed mogelijk beeld te geven over het doel en de werkzaamheden tijdens de stage.

2 Algemene gegevens

2.1 Wat vooraf ging: kennismaking & sollicitatie

Al van meet af aan had ik besloten om mijn stage los te koppelen van mijn thesis en de stage bijgevolg bij een informaticabedrijf te realiseren en niet in een onderzoeksgroep aan de VUB. Dit omdat de combinatie van de master Toegepaste Informatica met de master Wiskunde resulteert in het schrijven van twee thesissen waardoor de stage best niet in die periode zou vallen. Ik besloot dan ook mijn stage grotendeels in de zomervakantie van 2014 te vervolgen.

In januari 2014 werden de eerste contacten gelegd met Combell, een toonaangevend hostingbedrijf in het Gentse om er mijn stage Toegepaste Informatica te volbrengen. Een stage bij een hostingbedrijf sluit immers naadloos aan bij mijn thesisonderwerp, dat over tierless web programming handelt. Bij Combell zou ik de mogelijkheid gekregen hebben om een serverpark te leren beheren, te onderhouden en te programmeren. Eind april werden die stageplannen echter gedwarsboomd: mijn stagementor bij Combell was ernstig ziek geworden waardoor de stage in zijn geheel in het gedrang kwam.

Vervolgens klopte ik bij professor De Meuter aan voor een alternatieve oplossing. Die kwam er met Yesplan, een start-up waar heel veel oudgedienden van het departement Computerwetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel werken. Zij stelden voor hun serverinstallatieproces te automatiseren. Tijdens een erg gemoedelijke kennismaking in het KultuurKaffee op 11 mei 2014 werden de nieuwe en finale stageplannen finaal beslecht.

2.2 Stagebedrijf

Yesplan

2Rivers nv

Peperstraat 9

9000 Gent

Ik liep stage bij Yesplan. Yesplan is een bedrijf dat planningsoftware ontwikkelt voor theaterhuizen, culturele centra, evenementenbureaus, festivals, kunstinstellingen,... Yesplan is een zeer uitgebreide planningstool waarin alle fases en facetten van de voorbereiding tot het uiteindelijk event (bv. een optreden) kunnen beheerd worden (budgetplanning, lokaalbeheer, ticketverkoop, personeelsplanning,...).



Figuur 2.1: Het logo van Yesplan.

Yesplan is ontstaan uit een zoektocht van Kunstencentrum Vooruit naar kwalitatieve software ter ondersteuning van haar activiteiten. Deze zoektocht bleef vruchteloos, waardoor Vooruit zelf besloot software te ontwikkelen om het planningsproces te automatiseren. Hiervoor ging Vooruit een samenwerking aan met Inceptive bvba, opgericht door drie gedoctoreerde softwarearchitecten van de VUB. Yesplan is toonaangevend op vlak van eventplanning en werkt aan een expansie in Nederland en Frankrijk. Door de jonge leeftijd van het bedrijf, wordt het bedrijf gezien als een start-up.

3 Context

Yesplan is een bedrijf in volle groei. Dat heeft ook gevolgen voor hun serverpark, dat steeds sneller aangroeit. Waar tot voor kort het configureren van servers zeer ad-hoc met eenvoudige bashscripts kon gebeuren, wordt het serverpark steeds groter en valt het moeilijker en moeilijker op deze manier te onderhouden.

Bashscripts doen niet meer of minder dan een hele reeks terminalcommando's uitvoeren. Met zo'n collectie bashscripts om je serverpark mee te beheren loop je direct tegen allerlei beperkingen aan. Bashscripts hebben immers het groot nadeel dat ze alleen lineair uitgevoerd kunnen worden, faalt er iets op lijn 20 bijvoorbeeld, dan zal het script stoppen en niet meer voortgaan. Het is ook niet mogelijk om op een draaiende server zomaar een specifieke, falende service te repareren: een bashscript moet je immers altijd volledig uitvoeren of niet uitvoeren. Op die manier kom je in situaties terecht dat als bijvoorbeeld een server crasht, vaak de hele server opnieuw moet ingeladen worden met de bashscripts. Dit met heelwat verloren manuren en frustraties bij de klant tot gevolg. Stel je trouwens eens voor als er over enkele jaren beslist wordt om te veranderen van serverbesturingssysteem, dan mogen al die bashscriptjes de vuilbak in en opnieuw geschreven worden! Met deze ad-hoc werkwijze is ook het overzicht gemakkelijk zoek: het is niet mogelijk om een algemeen beeld te krijgen van de processen die op elke server draaien. Je moet al bijna handgeschreven nota's in een notitieboekje bijhouden om je te herinneren welke server juist welke bestanden, software en processen bezit.

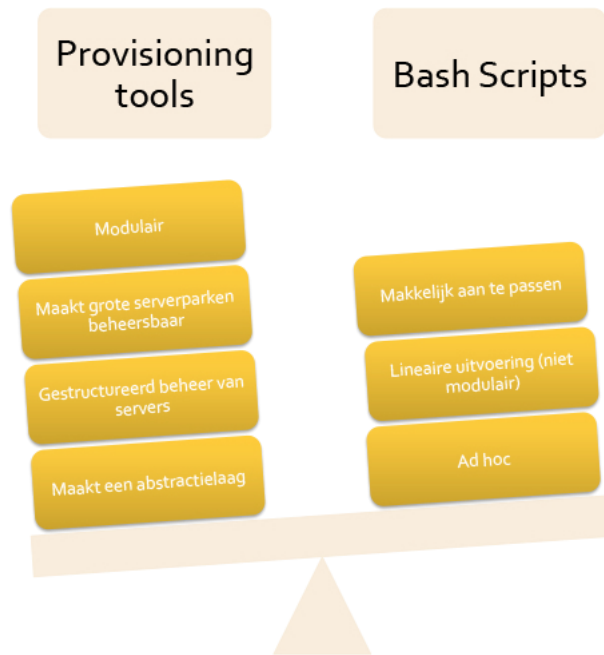
Dit moet beter kunnen. Mijn taak bestaat er als stagiair uit om te kijken welke technieken het opzetten, het onderhoud en het beheer van het serverpark kunnen optimaliseren. Er zijn namelijk *provisioning tools* op de markt die deze klus kunnen klaren. Provisioning tools beheren grote groepen van servers ineens en automatiseren het hele serveronderhoud- & installatieproces. Server provisioning tools voorzien een server van de nodige systemen, data en software en maken het klaar voor operatie. Servers kunnen met deze tools vaak via een webinterface volledig beheerd worden. Indien er processen falen, kan je met provisioning tools ook gewoon die specifieke processen heropstarten, zonder daarom de hele server terug opnieuw te moeten instellen. Je kan voor provisioning tools ook uitbreidingen schrijven die het installeren van bepaalde data of software op de server mogelijk maken. Meestal kan je zulke uitbreidingen parametriseren, waardoor je perfect kan instellen welke versie je bijvoorbeeld wil installeren van een bepaald softwarepakket. Bijna alle provisioning tools bieden ook een declaratieve scriptingtaal aan waarmee je kan beschrijven hoe een serverconfiguratie er moet uitzien.

Het verschil tussen de bash scripts en provisioning tools moet nu duidelijk zijn. Bash scripts configureren één server zeer ad-hoc door op een lineaire manier allerlei instructies uit te voeren. Loopt er iets mis, dan moet je de bash scripts gewoon opnieuw runnen. Provisioning tools daarentegen laten toe om op een gestructureerde en modulaire manier meerdere servers ineens te gaan configureren. Loopt er iets mis, dan zal enkel een bepaalde module op de server niet ingeladen zijn, de rest van de serverconfiguratie zal wel slagen. Bovendien krijg je met provisioning tools overzichten van het gehele serverpark en de mogelijk mislukte processen.

De volgende vergelijking maakt het nog duidelijker: als studenten informatica hebben we geleerd dat we moeten streven naar het schrijven van modulaire en herbruikbare code omdat zulke code betrouwbaarder is en vooral makkelijker te onderhouden. Die redenering

trekken provisioning tools door naar IT-infrastructuur. Dat is niet gemakkelijk omdat server-infrastructuur altijd evolueert en snel verandert, maar provisioning tools creëren een facade tegen deze verandering door een abstractielaag te leggen op het onderhoud en de installatie van servers.

Het is duidelijk dat provisioning tools een zeer handig hulpmiddel kunnen zijn voor Yesplan om de groei van hun serverpark beheersbaar te maken.



Figuur 3.2: Provisioning tools versus bashscripts: een overzicht.

4 Opdracht & Werkplan

4.1 Opdracht

In eerste instantie is het mijn opdracht om een analyse te maken van de bestaande populaire ‘state-of-the-art’ provisioning tools (Ansible, Chef, Salt & Puppet) en te kijken welke van hen het beste passen bij de noden en de financiële mogelijkheden van het bedrijf.

Vervolgens is het de bedoeling om deze ook in de praktijk te gaan uittesten met als verwacht resultaat enkele werkende provisioning configuraties voor Yesplan voor een paar provisioning tools. Alle provisioning tools hebben standaard configuraties beschikbaar voor zeer klassieke opstellingen (Bv. een server die Apache, PHP en MySQL draait), maar voor het maken van een provisioning configuratie voor Yesplan zullen er sowieso uitbreidingen moeten geschreven worden. Yesplan gebruikt namelijk een erg specifieke ontwikkelomgeving voor hun applicatie, met name Gemstone/S 64 Bit, kortweg een variant van Smalltalk. Geen enkele van de bestaande provisioning tools biedt de configuratie van deze ontwikkelomgeving standaard aan. Ook de Yesplanapplicatie zal als uitbreiding moeten integreren met deze provisioning tools.

Bijna alle provisioning tools hebben een website waarop gebruikers hun geschreven uitbreidingen kunnen delen met andere gebruikers. Deze stage heeft dan ook een ‘open source’-component: vermits ik voor enkele provisioning tools uitbreidingen zal schrijven om de installatie van hun ontwikkelomgeving te automatiseren, te configureren en te beheren, is het de bedoeling om deze uitbreidingen ook gratis aan te bieden op deze websites. Zodoende kunnen ontwikkelaars die een serverconfiguratie nodig hebben waarop gsDevKit (Gemstone/S 64 Bit) moet draaien, mijn uitbreidingen gebruiken en moet na mij niemand dat wiel nog gaan heruitvinden. Dit ‘open source’-component komt er ook niet helemaal toevallig: stagementor Johan Brichau helpt zelf actief mee aan de ontwikkeling van Gemstone/S 64 Bit en het aanbieden van zulke uitbreidingen die het installatieproces op een server automatiseren, zou de populariteit van de ontwikkelomgeving lichtjes kunnen verhogen. Het huidige installatieproces is immers vrij ingewikkeld.

4.2 Werkplan

We kunnen volgende fases duidelijk onderscheiden:

1. Analyse maken van de verschillende provisioning tools, hun voor- & nadelen afwegen voor het bedrijf.
2. In meest passende provisioning tools uitbreidingen ontwikkelen die de installatie van gsDevKit (Gemstone/S 64 Bit) automatiseren.
3. De meeste provisioning tools hebben een website om zelfgeschreven uitbreidingen op uit te wisselen. Mijn gemaakte uitbreidingen voor de ontwikkelomgeving gsDevKit moeten hierop worden gepubliceerd.
4. Eens gsDevKit samenwerkt met de uitgekozen provisioning tools, moeten er nu uitbreidingen geschreven worden om ook de Yesplanapplicatie te laten runnen via de provisioning tools.

5. Eens de configuratie op deze provisioning tools werkt, zou hun werking moeten gesimuleerd worden via het draaien van meerdere virtuele machine's. Met een simulatie met meerdere virtuele machine's kunnen we immers een opstelling van een serverpark nabootsen en kijken wel efficiëntiewinsten een provisioning tool nu echt levert bij het beheer van serverparken.
6. De opdrachten 2-5 moeten worden uitgevoerd voor een aantal verschillende provisioning tools. Zeker de provisioning tools die tijdens de analyse uit opdracht 1 als geschikt worden bevonden, moeten aan bod komen.

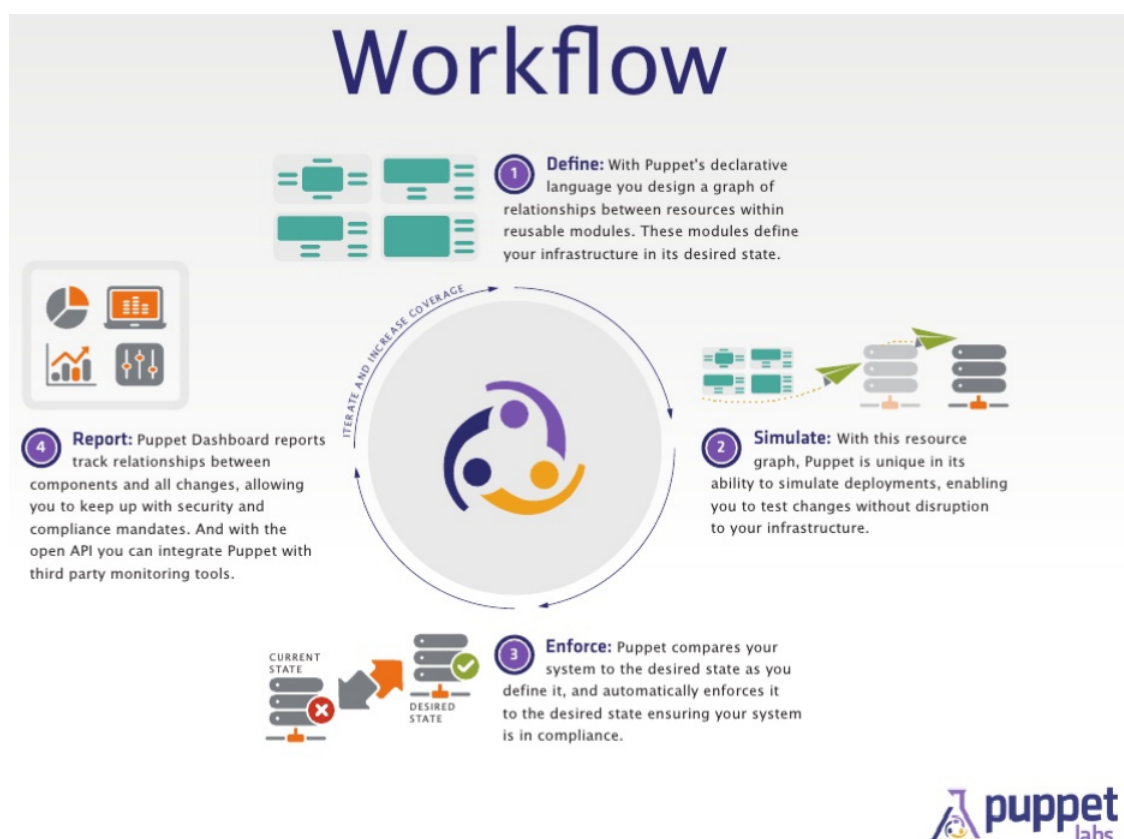
5 Gebruikte technologie

5.1 Puppet

5.1.1 Algemene beschrijving

Puppet is een configuratiemanagement-systeem dat provisioning toelaat op Unix-achtige & Microsoft Windows-systemen. Om de gewenste systeemconfiguratie te beschrijven, biedt Puppet een declaratieve scriptingtaal aan. Puppet is gratis voor serverparken kleiner dan 10 servers. Daarna moet er per server worden bijbetaald. In de praktijk betekent dit Puppet gratis te gebruiken is voor testdoeleinden, maar in een echt serverpark bijna steeds betalend is. Provisioning is meestal pas commercieel interessant vanaf een serverpark groter dan 10 servers. Sommige delen van Puppet zijn vrijgegeven onder open source, maar om als professioneel bedrijf echt je voordeel te doen met provisioning via Puppet, moet je steeds een betalende licentie aanschaffen, de vrijgegeven delen in open source volstaan immers niet voor bedrijfs-toepassingen.

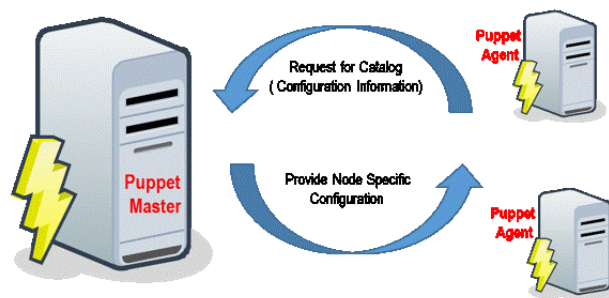
Puppet is zonder twijfel de meest populaire provisioning tool op dit moment. Grote spelers zoals de Wikimedia Foundation, Reddit, Twitter, Paypal, Citrix, Spotify, Oracle, Google,... gebruiken allemaal Puppet om hun serverparken mee te beheren. In figuur 5.3 vind je alvast een standaard workflow om met Puppet te werken.



Figuur 5.3: De workflow van Puppet (Figuur gedownload van <http://www.puppetlabs.com/>)

5.1.2 Architectuur

Puppet master beheert meerder Puppet agents Een typische architectuur van Puppet die een serverpark beheert omvat een *Puppet master*, een soort van hoofdservers die alle andere servers, de *Puppet agents*, bestuurt. Een overzicht van deze verhouding vind je in Figuur 5.4. Om als server een Puppet agent te worden onder de controle van een Puppet master, moet de server gemount worden met een besturingsstelsel (Unix-achtig of Microsoft Windows) en moet daarop de Puppet agent-software geïnstalleerd worden. Indien deze server vervolgens in het netwerk gedetecteerd kan worden door de Puppet master, kan de feitelijke provisioning plaatsvinden en kan de server als agent van de master fungeren. Het mounten van servers en deze klaarmaken om als agent van een Puppet master te functioneren, is een proces dat - zeker in kleine tot middelgrote IT-bedrijven - meestal overgelaten wordt aan een hostingbedrijf. De meeste hostingbedrijven hebben trouwens ook op hun beurt automatische procedures om Puppet master-agents architecturen op te zetten. Eens een server als Puppet agent fungeert, vraagt het aan de Puppet master om de relevante configuratie-informatie te krijgen. Vervolgens geeft de Puppet master de juiste, nodespecifieke (=agentspecifieke), informatie door en krijgt het constant updates over de toestand van de agent. Zo ontstaat er een permanente wisselwerking.



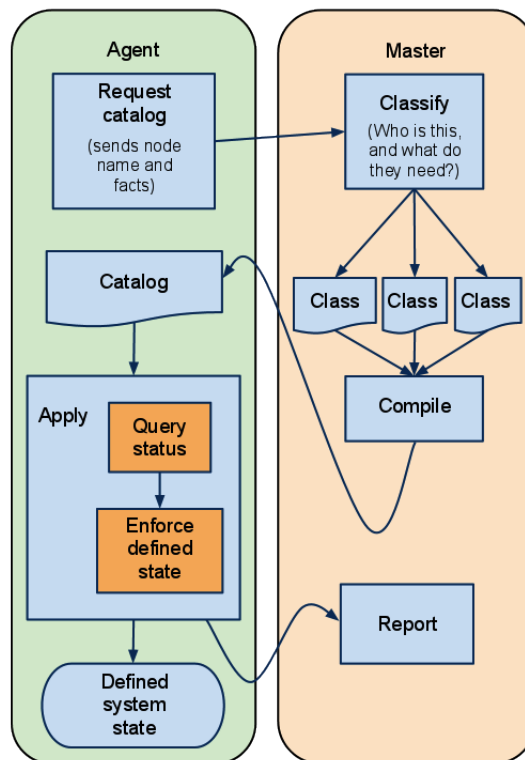
Figuur 5.4: De verhouding tussen de Puppet Master en meerdere Puppet Agents. (Figuur gedownload van <http://www.gocit.vn/>)

Nodespecifieke informatie We gaan nu iets dieper in op de ‘nodespecifieke’ informatie die de Puppet Master levert. In de declaratieve scriptingtaal *Puppet code* leg je in *manifests* vast wat de toestand van een agent moet zijn, je kan hier zogoed als alles wat je maar kan verzinnen in vastleggen op een declaratieve manier:

- De gebruikersaccounts die op de agent moeten beschikbaar zijn en welke rechten zij hebben,
- De bestanden die op de agent moeten aanwezig zijn,
- Bepaalde instellingen die op de agent moeten ingesteld worden,
- Software die op de agent geïnstalleerd moet worden,
- enz,...

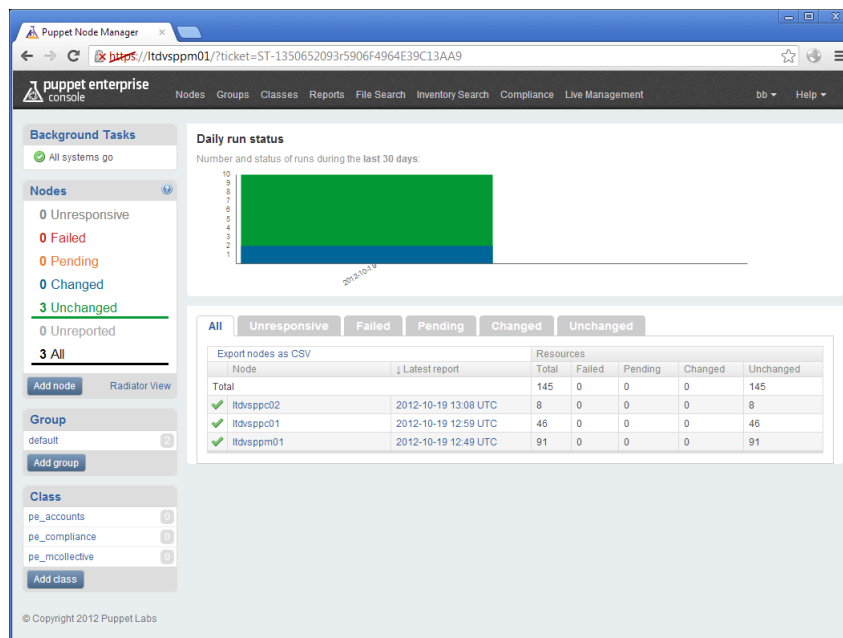
Hoewel je alles in manifests zelf kan vastleggen, ga je echter heel vaak externe of zelfgeschreven modules aanroepen in de manifests om de gewenste toestand van een agent te beschrijven. Dat maakt dat je niet alles in de manifests zelf moet regelen, maar modules het vuile werk kunnen doen (abstractie via zwarte doos-principe). Modules zijn een op zichzelfstaand geheel van code en data om één bepaald doel te dienen. Zo heb je bijvoorbeeld modules om *Apache* te installeren en te configureren op een agent, heb je modules om allerlei databanken te laten draaien,... Zowat elke populaire technologie die op servers moet draaien is intussen wel vertaald naar een kant-en-klare Puppet module. Veel van deze modules worden publiek toegankelijk gemaakt op de PuppetForge, een soort ‘youtube’ voor Puppet modules. Modules kunnen vaak ook helemaal naar de smaak van de gebruiker worden ingesteld, vermits ze geparametriseerd kunnen worden.

Elke blok code in een module krijgt in Puppet een naam en wordt een *Puppet class* genoemd. Uiteindelijk wordt een module uitgevoerd door in een manifest classes van de module te invokeren. Puppet classes hebben voor alle duidelijkheid niets te maken met classes uit een object-georiënteerde programmeertaal. Uiteindelijk zijn dus Puppet manifests en Puppet modules manieren om de configuratie requirements op agents op een gestructureerde, begrijpbare en herbruikbare manier op te slaan, maar uiteindelijk zijn het hun codeblokken of classes die uiteindelijk voor de provisioning zorgen. Figuur 5.5 geeft nu een uitgebreider overzicht van de relatie tussen de Puppet master en meerdere Puppet agents.



Figuur 5.5: De wisselwerking tussen de Puppet master en meerdere Puppet agents. (Figuur gedownload van <http://docs.puppetlabs.com/>)

Puppet console Tot slot willen we nog even de Puppet console toelichten. Een screenshot vind je alvast in Figuur 5.6. Dit is een grafische webinterface dat draait op de master waarmee je een volledig overzicht krijgt van je serverpark met al zijn agents (nodes). Met deze web interface kan je allerlei rapporten opvragen over het slagen of falen van services, kan je agents provisionen, agents herstellen, zoekopdrachten uitvoeren,... Zoals gezegd wordt alle configuratie-informatie beschreven in manifests en modules. Eens deze bouwstenen gereed zijn, is het mogelijk om deze via de Puppet console te combineren in eindeloze variaties door agents in diverse groepen onder te brengen, relaties tussen agents te leggen,... Dit maakt de werkelijke kracht van Puppet duidelijk: alle mogelijke serverconfiguraties zijn weggeabstraheerd in modules en manifests, nu komt het erop aan deze gewoon te beheren en in te zetten waar nodig. Dit is ook voor hostingleveranciers interessant, want zij kunnen bedrijven bijstaan in het beheer van hun serverpark, zonder zich daarom te moeten verdiepen in de gebruikte, bedrijfsspecifieke servertechnologieën.



Figuur 5.6: De Puppet console

5.1.3 Gebruik tijdens de stage

Tijdens de stage werd er tijdens de eerste week vooral met Ansible (zie volgende paragraaf) geëxperimenteerd, maar al snel werd het duidelijk dat Puppet betere papieren kan voorleggen. Vooral het feit dat Puppet van een server verwacht dat Puppet Agent erop wordt geïnstalleerd, maakt veel meer abstractie mogelijk bij het provisionen. Je moet je bijvoorbeeld geen zorgen meer maken over OS-specifieke commando's zoals bijvoorbeeld `rpm`, `apt` of `yum` (die allemaal hetzelfde doen maar het hangt af van het OS welke je moet gebruiken), omdat het installeren van de Puppet agent-software die verschillen wegabstraheert. Het feit dat ook de hostingleverancier van Yesplan zelf Puppet kent en standaard kan aanbieden, was een extra troef. De hele verdere stage was een ontdekkingstocht met Puppet. Ik ontwikkelde een module voor `gsDevKitHome` (een installatieprocedure voor Gemstone/S 64 Bit, zie verder), een module

voor de Yesplanapplicatie te installeren op een agent, een simulatie van Puppet Master met meerdere Puppet Agents via Vagrant en een simulatie met de Puppet Console. De module voor gsDevKitHome is aangeboden onder open source op de PuppetForge, het deelplatform voor Puppet modules en is intussen al enkele honderden keren gedownload.

5.2 Ansible

5.2.1 Algemene beschrijving

Ansible is, net zoals Puppet, een provisioning tool. Het verschil is dat Ansible volledig open source en dus vrij beschikbaar is. Het grote verschil met Puppet is hun visie dat provisioning tools *minimal in nature* moeten zijn. Daarmee bedoelen ze dat provisioning tools geen extra dependencies op het serverpark mogen veroorzaken. Dat leidt ertoe dat Ansible niet verwacht dat op een server extra software wordt geïnstalleerd om provisioning mogelijk te maken, het beschikken over een bepaalde Pythonversie is voldoende (dat is geen enkel obstakel, want de meeste Unixsystemen hebben dit standaard). Zij provisionen servers uitsluitend via SSH-commando's. Dit is een groot verschil met Puppet, die wel van agents verwacht dat de Puppet agent-software vooraf wordt geïnstalleerd. In theorie zou daarom het opzetten en provisionen van servers met Ansible makkelijker moeten zijn. De gewenste configuratie wordt in Ansible beschreven in *Playbooks*, de opmaaktaal waarin dat gebeurt is YAML (een soort combinatie van XML, C en Python).

Ansible is niet zo bekend als concurrent Puppet en is in vergelijking een erg kleine speler op de markt. Dat komt onder meer omdat ze nog maar pas vanaf 2012 bestaan, terwijl Puppet al meer dan 10 jaar op de markt is. De hele tool is ook nog in volle ontwikkeling en hinkt daardoor qua functionaliteit, gebruiksvriendelijkheid en ondersteuning achter op grote concurrent Puppet. Vooral de grafische interface is bij Ansible nog niet op punt.

Opmerking!: Vermits Ansible slechts enkele dagen is uitgetest geweest gedurende de stage, laten we de beschrijving van de onderliggende architectuur hier weg. Het zou ons te ver leiden.

5.2.2 Gebruik tijdens de stage

In de eerste week van de stage heb ik een analyse gemaakt van de verschillende provisioning tools en hier kwam ik tot de conclusie dat Ansible een leuke tool was om de stage mee te starten. Na enkele dagen uittesten, werd het echter duidelijk dat hun *minimal in nature*-visie, dat maakt dat je geen extra software nodig hebt om via Ansible een server te provisionen, het grote nadeel heeft dat je rekening moet houden met allerlei OS-specifieke verschillen en problemen. Al gauw werd duidelijk dat het louter via SSH-commando's provisionen toch niet zo'n ideale manier van werken is en dat het initieel voordeel van het niet te hoeven installeren van software op de servers voor het provisionen, de vele nadelen eigenlijk niet helemaal waard zijn. Bijgevolg werd Ansible na 2 dagen verlaten en ingeruild voor Puppet. Puppet verwacht zoals beschreven in de vorige paragraaf wel van agents dat ze eerst de Puppet agent-software installeren.

5.3 Vagrant

5.3.1 Algemene beschrijving

Vagrant is een softwarepakket voor het maken en configureren van virtual development environments. Het is een soort wrapper tussen virtualisatiesoftware (zoals VirtualBox, VMware,...) en configuratiemanagementsoftware (zoals de provisioning tools Puppet en Ansible). Vagrant maakt het dus in feite mogelijk om de provisioning tools uit te testen op servers die lokaal draaiende virtuele machines zijn.

5.3.2 Gebruik tijdens de stage

In de stage heb ik Vagrant altijd gebruikt. Dat is ook logisch, vermits ik uiteraard geen serverpark ter beschikking had om mee te kunnen experimenteren. Alle uitbreidingen die ik heb geschreven, alle provisioning tools die ik heb uitgeprobeerd, zijn uitgeprobeerd door servers als virtuele machines te simuleren met Vagrant en daarop de provisioning tools los te laten. In het begin beperkte zich dat tot één virtuele machine die geprovisioned werd. Op het einde van de stage ben ik er ook in geslaagd om via Vagrant een soort serverpark te simuleren waarbij één virtuele machine als hoofdservers (puppet master) fungeerde en de overige virtuele machine als agents (puppet agents). Deze simulatie was erg handig om het effect van provisioning te kunnen inschatten op een serverpark met meerdere servers.

5.4 GsDevKit, Gemstone/S 64 Bit & webEditionHome

5.4.1 Algemene beschrijving

De Gemstone/S 64 Bit is een applicatieframework voor Smalltalk. In combinatie met Seaside en Topaz levert dat een ontwikkelomgeving voor dynamische webapplicaties. Dit is de ontwikkelomgeving die door Yesplan gebruikt om zijn planningssoftware mee te ontwikkelen.

GsDevkit is een pakket dat deze technologieën bundelt en installeerbaar maakt. webEdition was hiervan de voorganger, maar dit pakket werd tijdens de stage onbeschikbaar.

5.4.2 Gebruik tijdens de stage

Ik heb een module voor Puppet geschreven (zie verder) om gsDevKit via provisioning op een server te kunnen installeren. Aanvankelijk was dit echter een module voor webEdition, maar dit pakket werd onbeschikbaar gedurende de stage waardoor ik grote delen van de module opnieuw moest ontwikkelen. Ik ben echter nooit met deze ontwikkelomgeving zelf aan de slag gegaan, mijn doel was immers louter om deze pakketten via provisioning te laten runnen op servers. De module werd op het einde van de stage beschikbaar gemaakt voor het grote publiek via de PuppetForge, een webplatform om modules voor Puppet uit te wisselen. De module werd intussen al enkele honderden keren gedownload.

6 Logboek

In totaal werden er **23 werkdagen** gewerkt in het stagebedrijf, dat zijn 5 dagen meer dan de verplichte 18 stagedagen. Zoals u merkt in dit logboek, zijn de data heel erg verspreid over een duurtijd van meerdere maanden (het zwaartepunt van de stage lag wel in de zomer). Dit heeft meerdere factoren: enerzijds kon de stagementor in het bedrijf niet altijd beschikbaar zijn (vakantie, drukke periode, congressen,...). Stage lopen zonder zijn aanwezigheid was niet echt een optie, want ik had vaak heel erg specifieke, technische hulp nodig. Anderzijds was ikzelf ook vaak belet: de tweede zittijd begon sneller dan voorzien waardoor ik plots een week minder dan voorzien in augustus kon werken en in september ging ik op vakantie. De stage werd daarom in het 1ste semester hervat en deeltijds gecombineerd met mijn lerarenstage aan het Koninklijk Atheneum van Etterbeek die ik vervolmaakte in het kader van mijn lerarenopleiding. Die flexibiliteit was echter geen belemmering, maar juist een verrijking vermits de verschillende periodes toelieten om de probleemstelling vanuit een andere invalshoek te benaderen. In februari 2015 volgde nog een slotpresentatie voor de developers van het bedrijf waar ik hen een globaal overzicht van de stage en de resultaten presenteerde.

- **Maandag 30 juni:** Kennismaking met de applicatie Yesplan, concretisering van de doelen van de stage.
- **Dinsdag 1 juli:** Analyse verschillende provisioning tools.
- **Woensdag 2 juli:** Analyse verschillende provisioning tools.
- **Donderdag 3 juli:** Analyse verschillende provisioning tools. Presentatie gegeven over de bevindingen.
- **Vrijdag 4 juli:** Leren werken met Ansible, de provisioning tool die het beste uit de analyse kwam.
- **Dinsdag 8 juli:** Leren werken met Ansible.
- **Woensdag 9 juli:** Leren werken met Ansible, overgestapt op Puppet. Ansible doet aan provisioning door SSH-commando's op servers af te sturen. Dit lijkt echter enkel te werken op zeer specifieke serverinstallaties. We schakelen over op Puppet, de tweede 'beste' uit de analyse.
- **Donderdag 10 juli:** Leren werken met Puppet.
- **Vrijdag 11 juli:** Leren werken met Puppet.
- **Maandag 28 juli:** Ontwikkeling van webEditionHome, een installatiepakket voor gs-DevKit als uitbreiding voor Puppet.
- **Dinsdag 29 juli:** Ontwikkeling van webEditionHome.
- **Woensdag 30 juli:** Ontwikkeling van webEditionHome.
- **Donderdag 31 juli:** Ontwikkeling van webEditionHome.
- **Vrijdag 1 augustus:** Module voor webEditionHome klaar en opgeleverd.

- **Woensdag 8 oktober:** Terugval. webEditionHome, het installatiepakket voor gsDevKit blijkt uit ontwikkeling gegaan te zijn en is niet meer beschikbaar. De werkende module van augustus blijkt dan ook niet meer te werken. We beginnen opnieuw nu met een nieuwer installatiepakket: gsDevKitHome.
- **Vrijdag 10 oktober:** Ontwikkeling gsDevKitHome.
- **Woensdag 15 oktober:** Ontwikkeling gsDevKitHome.
- **Vrijdag 17 oktober:** Simulaties maken van meerdere agents en één masters a.d.hv. virtuele machines.
- **Woensdag 22 oktober:** Simulaties maken van meerdere agents en één masters a.d.hv. virtuele machines.
- **Vrijdag 24 oktober:** Simulatie gemaakt van de Puppet Web Interface.
- **Woensdag 19 november:** Namiddag samengezeten rond Yesplanintegratie in de gemaakte provisioning scripts.
- **Maandag 16 februari:** Slotpresentatie bij Yesplan.

7 Behaalde resultaten

We overlopen elk punt van het werkplan.

1. Analyse maken van de verschillende provisioning tools, hun voor- nadelen afwegen voor het bedrijf.

Gelukt ✓. In de eerste week van de stage werd hierover een presentatie gegeven. Ansible en Puppet kwamen als meest geschikt uit de bus.

2. In meest passende provisioning tools uitbreidingen ontwikkelen die de installatie van gsDevKit automatiseren.

Gelukt ✓. Er werd een Puppet module geschreven voor gsDevKit.

3. De meeste provisioning tools hebben een website om zelfgeschreven uitbreidingen op uit te wisselen. Mijn gemaakte uitbreidingen voor de ontwikkelomgeving gsDevKit moeten hierop worden gepubliceerd.

Gelukt ✓. De gsDevKit module voor Puppet werd op PuppetForge (een website om Puppet modules uit te wisselen) vrij beschikbaar gemaakt.

4. Eens gsDevKit samenwerkt met de uitgekozen provisioning tools, moeten er nu uitbreidingen geschreven worden om ook de Yesplanapplicatie te laten runnen via de provisioning tools.

Gelukt ✓. Er werd een Puppet module geschreven voor de Yesplanapplicatie. Deze steunt onderliggend op de gsDevKit module en nog enkele third party modules van de Puppet forge (onder andere een module om repositories van Github te halen, module voor de webserver Nginx,...).

5. Eens de configuratie op deze provisioning tools werkt, zou hun werking moeten gesimuleerd worden via virtuele machine's zodanig dat de mogelijkheden om meerdere servers te beheren kan getest worden.

Gelukt ✓. Via Vagrant werd er een simulatie gemaakt van een Puppet master die meerdere Puppet agents beheert. Zowel de master als de agents zijn in deze simulatie virtuele machines die worden gerund met Vagrant. Hiermee hebben we dus eigenlijk een serverpark gesimuleerd.

6. De opdrachten 2-5 moeten worden uitgevoerd in een aantal verschillende provisioning tools. Zeker de provisioning tools die tijdens de analyse uit opdracht 1 als geschikt worden bevonden, moeten aan bod komen.

Gefaald ✗. Hoewel er wel kort met Ansible is geëxperimenteerd, bestaat het opgeleverde werk enkel uit modules, manifests en simulaties met Puppet. Het schrijven van de module voor gsDevKit nam uiteindelijk veel meer tijd in beslag dan verwacht, doordat

die installatieprocedure in het begin heelwat problemen gaf als Puppet module. Daardoor moest ik vaak samen met de stagementor op zoek naar oplossingen voor vaak erg vieze en specifieke errors. Ook het feit dat het webEditionHome-project bij mijn terugkeer in oktober intussen was stopgezet en ik mijn module dus moest herschrijven naar gsDevKit heeft veel vertraging opgeleverd. Er was uiteindelijk geen tijd meer om nog andere provisioning tools uit te spitten of de werkzaamheden in Ansible te hervatten.

8 Zelfevaluatie

Als positieve punten denk ik dat ik mag stellen dat ik:

- ... altijd duidelijke afspraken heb gemaakt over wanneer ik wel en niet kon komen werken,
- ... de belangrijkste doelstellingen van de stage gerealiseerd heb.,
- ... vrij betrouwbaar ben (op één overmacht na, waarbij ik de eindpresentatie nog de dag voordien heb moeten verplaatsen wegens problemen met leden van een groepswork) op het naleven van deadlines en afspraken.
- ... ondanks de erg drukke tijden (in de zomer had ik tweede zit, in oktober combineerde ik de stage met de stage uit de lerarenopleiding), deze stage hier nauwelijks tot eigenlijk helemaal niet onder geleden heeft.

Toch is er, zoals steeds, zeker nog ruimte voor verbetering, moest ik de stage opnieuw doen dan zou ik:

- ... mij iets meer verdiepen in sommige vaardigheden die toch wel nuttig waren geweest.
 - Zo moest ik bijvoorbeeld enorm veel met de Terminal werken, terwijl ik eigenlijk maar enkele maanden voor de stage een Mac gebruiker ben geworden (daarvoor Windows). Ik heb heelwat tijd verloren door gewoon niet goed genoeg de verschillende commando's te kennen. Had ik gewoon eens een namiddagje tijdens de stage uitgetrokken om mijzelf de belangrijkste commando's aan te leren, dan had dat vermoedelijk heelwat tijd kunnen besparen nadien.
 - Ik had me ook iets beter moeten verdiepen in de feitelijke werking van gsDevKit (Gemstone/S 64 Bit) vooral met betrekking tot zijn installatieproces. Eigenlijk zou ik dat installatieproces eerst moeten geprobeerd hebben op mijn computer, zonder provisioning of andere extra's, om dan pas de module voor Puppet te schrijven. Dit had heelwat vragen om hulp bij mijn stagementor kunnen vermijden. Ik was iets teveel gefocust op de mogelijkheden van Puppet en ben dan ook direct aan het schrijven van de module begonnen, terwijl een betere kennis van gsDevKit globaal gezien tijd had kunnen besparen.
- ... proberen soms wat meer door te werken. Het feit dat de stage meteen begon na een immens drukke periode en ook gecombineerd werd met de tweede zit en later met de lerarenstage, maakte het soms verleidelijk om een beetje lui te zijn. Ik was me hier wel heel goed van bewust en heb dat tot een minimum proberen te beperken. Om die reden

ben ik ook nauwelijks (slechts 1 dag) ingegaan op het aanbod van de stagementor om sommige dagen van thuis uit te werken, maar ben ik zogoed als altijd op de stageplaats geweest. Van thuis uit werken zou immers mijn productiviteit serieus gefnuikt hebben.

9 Reflectie & Slotbeschouwing

Als ik terugblik op de stage, dan was het een erg leerrijke periode waarbij ik het in eerste instantie aangenaam vond om de werking van een start-up van nader bij te mogen meemaken.

Ik heb altijd al zin gehad om zelf ooit een informaticabedrijfje op te starten. In de media verschijnen vaak verhalen van erg succesvolle start-ups zoals Snapchat, Tinder,... die met een heel simpel idee de hele wereld veroveren en hun bedrijf na enkele jaren met een miljoenenwinst kunnen doorverkopen. Toch is dat sprookje voor slechts de happy few weggelegd en lijkt het voor mezelf veel realistischer om er een bepaalde sector uit te pikken (bv. de vastgoedsector, gehandicaptenzorg,...) en daarvoor gespecialiseerde software te ontwikkelen. Je hoeft dan ook niet eeuwen te wachten op het ‘perfecte idee’ om een bedrijf rond op te richten, er zijn sectoren genoeg die softwarematig nog in de middeleeuwen vertoeven. Idealiter start je bedrijf dan als een soort spin-off van een bedrijf in die sector. Yesplan is hierin voor mij een absoluut een voorbeeld: begonnen in de schoot van de Vooruit, bouwt het intussen succesvolle planningssoftware voor allerhande cultuurhuizen. Zo zie je dat de focus leggen op een specifieke sector vaak een succesvol business model kan opleveren.

Wat me daarnaast ook opviel was hoe een informele werksfeer met slechts een aantal programmeurs een heel efficiënt ontwikkelingsproces oplevert. Elke developer kan bij Yesplan werken op zijn eigen manier en je kan ook van van thuis uit werken indien je dat wenst. Wanneer een developer in de problemen zit, wordt er spontaan samengezeten met een andere developer om het probleem samen te bekijken. Ook vergaderingen worden vaak (niet allemaal) spontaan samengeroepen en dit enkel indien dat noodzakelijk is. Ik geloof dat enkel de wekelijkse devlopmeeting de enige ‘vaste’ vergadering is. Het ontbreken van een logge, inefficiënte vergadercultuur (dat bij veel andere bedrijven wél aanwezig is) vond ik een zeer positief punt in dit bedrijf. Daarnaast valt het ook op dat in een start-up het medebeslissingsrecht van een developer erg groot is: doordat de groep developers zeer klein is, kan iedereen zijn mening geven en een werkelijke invloed hebben op het eindproduct. Dit is in grote bedrijven vaak niet zo, daar zijn de developers vaak louter uitvoerders van design beslissingen van hogerhand.

Daarbuiten heb ik ook erg veel opgestoken over serverconfiguratie en het beheer van serverparken aan de hand van provisioning tools. Ik zou nu zonder problemen een serverpark kunnen opzetten en beheren met Puppet. Ook uitbreidingen schrijven voor Puppet is geen enkel probleem. Doordat ik tijdens de stage servers en serverparken steeds heb moeten simuleren, is mijn kennis over virtualisatie en zeker van bepaalde tools zoals Vagrant aanzienlijk toegenomen. Het valt me ook op dat de leercurve voor een nieuwe technologie bij mij steeds gemiddeld zo’n 2 weken duurt, dat zijn dan 2 weken waarin er maar heel traag resultaten worden geboekt. Eén keer ik het echter doorheb, kan ik veel, veel sneller werken. Dat was zeker met Puppet het geval: in het begin ging dat heel traag, maar nu zou ik echt heel snel nieuwe modules kunnen schrijven.

Conclusie: Ook al werd de stage doorlopen in erg drukke tijden, het was een mooie ervaring waarbij ik naast technische kennis, ook bedrijfseconomisch de werking van start-up heb kunnen leren kennen, het zou alvast een mooie inspiratie voor later kunnen zijn.